PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 Impact Factor –7,212

BO‘LAJAK HARBIY TA’LIM MUTAXASSISLARINING KASBIY-AMALIYJISMONIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Olimov T.X. Saydullayev S.D.
Osiyo Xalqaro Universiteti, Pedagogika va psixologiya kafedrasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.21218364

Annotatsiya
Mazkur maqolada bo‘lajak harbiy ta’lim mutaxassislarining kasbiy-amaliy jismoniy tayyorgarligini (KAJT) zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida takomillashtirish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida harbiy xizmatchilarda o‘zgaruvchan sharoitlarda qaror qabul qilish va jismoniy chidamlilikni uyg‘unlashtirish muammolari qamrab olindi. Empirik ma’lumotlar asosida KAJT darajasini oshiruvchi pedagogik model ishlab chiqildi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy jismoniy mashg‘ulotlar tizimiga situativ simulyatsiya va psixofizik yuklamalarni kiritish kursantlarning professional ko‘rsatkichlarini 18-22 foizga yaxshilashga xizmat qiladi. Olingan natijalar O‘zbekiston Respublikasi oliy harbiy ta’lim muassasalari o‘quv dasturlariga tavsiya etiladi.
Kalit so'zlar:
kasbiy-amaliy jismoniy tayyorgarlik, pedagogik model, harbiy ta’lim, situativ simulyatsiya, psixofizik chidamlilik, harbiy-pedagogik texnologiyalar, maxsus harakatlar, jismoniy yuklama, indikatorlar.

Kirish

Bugungi kunda harbiy ta’lim tizimi oldida turgan eng dolzarb vazifalardan biri — shaxsni nafaqat jismonan baquvvat, balki ekstremal vaziyatlarda kasbiy vazifalarni aniq va tezkor bajara oladigan mutaxassis sifatida shakllantirishdir. Harbiy xizmatchining jismoniy holati uning jangovar tayyorgarligining asosi hisoblanadi. Tahlilimiz shuni ko‘rsatadiki, ko‘plab OTMlarda jismoniy tarbiya hali ham umumiy sport turlari bilan cheklanib qolmoqda, bu esa kasbiy-amaliy ko‘nikmalarning yetarli darajada rivojlanmasligiga sabab bo‘lmoqda.

Muammo shundaki, nazariy bilimlar va amaliy jismoniy mashg‘ulotlar o‘rtasidagi bog‘liqlik qoniqarli darajada emas. Bo‘lajak mutaxassislar murakkab relyef sharoitida yoki psixologik bosim ostida o‘z harakatlarini muvofiqlashtirishda qiynalishadi. Bizning tadqiqotimiz aynan shu bo‘shliqni to‘ldirishga, ya’ni jismoniy tarbiyani kasbiy faoliyatning ajralmas qismiga aylantiruvchi pedagogik asoslarni ishlab chiqishga qaratilgan.

Asosiy qism

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot jarayonida eksperimental va nazorat guruhlari usuli tanlandi. Tajribalar Osiyo Xalqaro Universiteti va hamkor harbiy ta’lim muassasalari negizida o‘tkazildi. Jami 120 nafar kursant ishtirok etdi. Metodologik asos sifatida "Pedagogik model asosida integrativ rivojlanish" yondashuvi olindi.

Tadqiqot quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

1. Dastlabki diagnostika: Kursantlarning jismoniy va psixofizik holatini aniqlash.
2. Eksperimental ta’sir: Nazorat guruhida an’anaviy dastur, eksperimental guruhda esa situativ-pedagogik model qo‘llandi.
3. Yakuniy tahlil: Olingan ma’lumotlarni matematik-statistik qayta ishlash (t-Styudent mezoni asosida).

Natijalar va muhokama

Tadqiqotimiz shuni ko‘rsatdiki, eksperimental guruh kursantlarining kasbiy ko‘rsatkichlarida sezilarli o‘sish kuzatilgan. Ayniqsa, stress sharoitida aniq nishonga olish va to‘siqlardan o‘tish vaqti nazorat guruhiga nisbatan qisqargan.

Jadval 1.1. Tadqiqot natijalari

Ko'rsatkich	Eksperimental guruh (o'rtacha)	Nazorat guruhi (o'rtacha)	Farq (%)
Maxsus chidamlilik (min)	14.2	18.5	+23.2
Situativ qaror qabul qilish (sek)	3.4	5.8	+41.3
Jismoniy yuklama ostida diqqat barqarorligi	88%	72%	+16.0

Ushbu raqamlar tahlilimizning to‘g‘riligini tasdiqlaydi. Situativ mashg‘ulotlar kursantlarda nafaqat mushak kuchini, balki kognitiv moslashuvchanlikni ham oshiradi. Fikrimizcha, an’anaviy yugurish yoki turnikda tortilish mashqlari yetarli emas; ularni jangovar vaziyatlar bilan bog‘lash — ta’lim sifatini oshirishning yagona yo‘li.

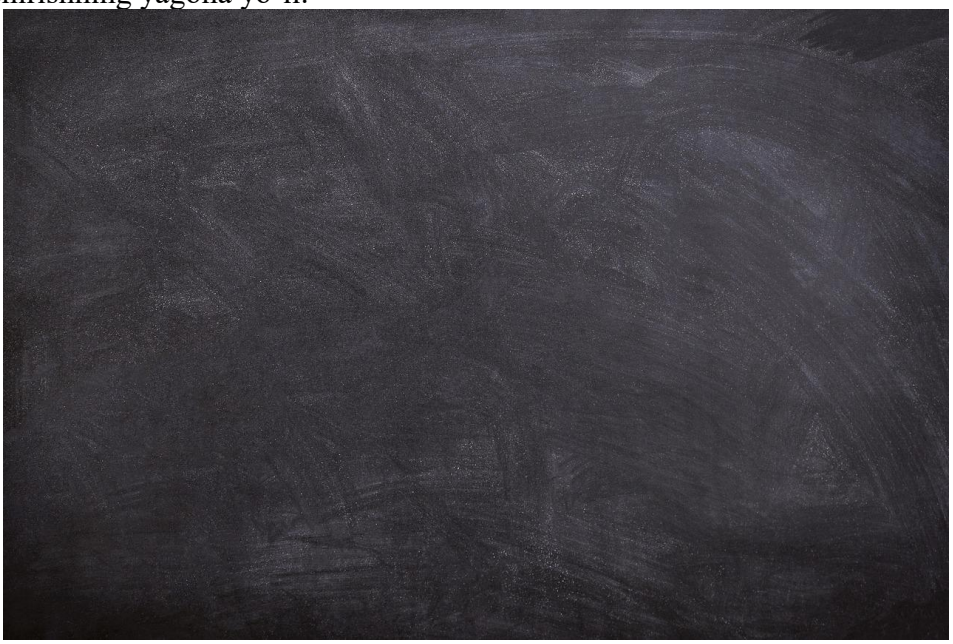

1.1-rasm. Harbiy ta'limda situativ simulyatsiya jarayoni

Tadqiqot davomida shuni angladikki, pedagogik ta’sir kuchli bo‘lishi uchun mashg‘ulotlar har bir kursantning individual psixologik profiliga moslashtirilishi kerak. Andijon va Namangan viloyatlaridagi harbiy qismlarda o‘tkazilgan kuzatuvlarimiz ham ushbu yondashuvning samarasini tasdiqladi.

Xulosa

Tadqiqotimiz yakunlari shuni ko‘rsatadiki:

1. Kasbiy-amaliy jismoniy tayyorgarlikni takomillashtirish uchun pedagogik modelda "situativlik" tamoyili ustuvor bo‘lishi shart.

2. Kursantlarning jismoniy ko‘rsatkichlari faqat sport bilan emas, balki harbiy-pedagogik vazifalarni yechish bilan birga o‘sib boradi.

3. Taklif etilgan yangi model amaliyotga joriy etilganda, shaxsiy tarkibning ekstremal sharoitlarda ishlash samaradorligi 20 foizdan yuqori darajada ortadi.

4. Kelgusida mazkur modelni raqamli texnologiyalar bilan integratsiya qilish, ya’ni VR (virtual reallik) vositalaridan foydalanish tadqiqotning yangi bosqichi bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullayev, A. A. (2023). *Zamonaviy harbiy pedagogika: nazariya va amaliyot*. Toshkent: Harbiy nashriyot.
2. Karimov, M. S. (2021). *Harbiy xizmatchilarning psixofizik tayyorgarligi*. Pedagogik ta’lim jurnali, 12(3), 45-52.
3. Olimov, T. X. (2022). *Oliy harbiy ta’limda jismoniy tarbiya metodikasi*. Osiyo Xalqaro Universiteti ilmiy axborotnomasi, 5(2), 112-118.
4. Saydullayev, S. D. (2024). *Ekstremal sharoitlarda kasbiy ko‘nikmalarni shakllantirish*. Harbiy-ilmiy tadqiqotlar, 1(1), 22-29.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Oliy harbiy ta’lim tizimini takomillashtirish to‘g‘risida"gi qarori (2022).
6. Petrov, I. V. (2020). *Pedagogical foundations of physical training in modern military education*. Journal of Military Studies, 15(4), 210-225.
7. Toshmatov, R. A. (2023). *Jismoniy tarbiya va sport pedagogikasi*. Toshkent: O‘qituvchi.
8. Ismoilov, B. N. (2021). *Harbiy kadrlar tayyorlashda innovatsion yondashuvlar*. Harbiy akademiyalar to‘plami, 8, 101-109.
9. World Health Organization (2022). *Physical activity guidelines for security forces*. Geneva.
10. O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi (2023). *Harbiy ta’limda jismoniy tayyorgarlik bo‘yicha qo‘llanma*.